

Workshop 16.6.2016

Miljødokumentasjon / klimaregnskap

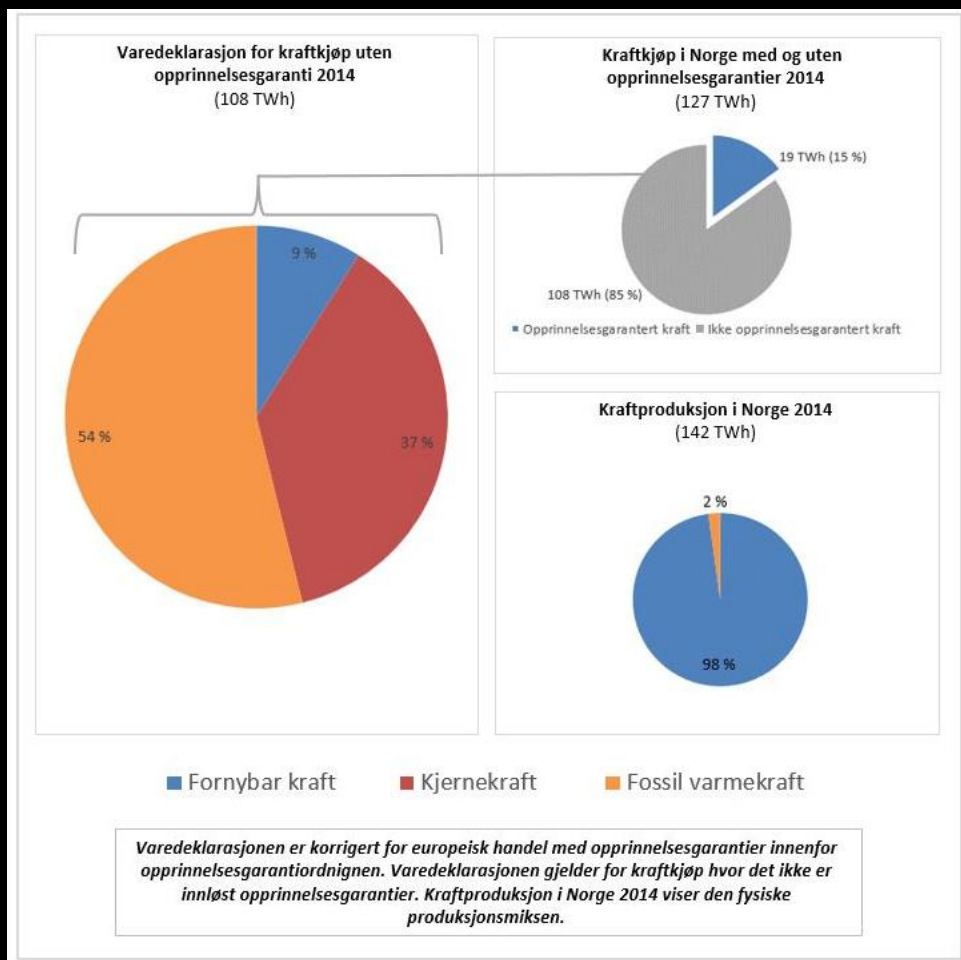
Energimiks og EPD

Klimagassregnskap som bygget

Eivind Selvig, Civitas

Energimiks og EPD

Hvorfor skal vi kjenne til hvilken
produksjonsmiks for elektrisitet som ligger til
grunn for EPD-data?

Norsk prod.miks i 2014 og kjøp med opprinnelsesgaranti:
10 g/kWh

Kjøp uten opprinnelsesgaranti 2014:
493 g/kWh

Nordisk miks. i 2011:
175 g/kWh

Produksjonsmiks i EU i 2011:
345 g/kWh.

Er vi en del av et europeisk marked eller ikke?

Framtidig miks i EU skal til dagens norske nivå 2055.

Skal det ha betydning for norske EPDer i dag?

Generiske EPD-data legger en europeisk produksjonsmiks til grunn, dvs. ca 350-400 g/kWh.

Spesifikke EPD-er legger til grunn systemgrenser for landet eller en region.

EPD-Norge: Norsk fysisk miks, dvs. ca 10 g/kWh

I enkelte land er det åpnet for å legge opprinnelsesgarantier eller andre finansielle mekanismer til grunn for EPDer.

Er det viktig med konsistens mellom energi i drift av bygg og energi i materialprod?

I en del produkter er elektrisitet den viktigste innsatsfaktoren, i andre er den neglisjerbar.

Ved sammenligning av produkter der el er vesentlig, kan det gi store utslag hvilken tilnærming som velges.

Skal vi endre på elmiksen i spesifikke EPD'er?

Skal vi anvende EPD-data med ukjent el-miks direkte i klimagassberegningen for "som bygget"?

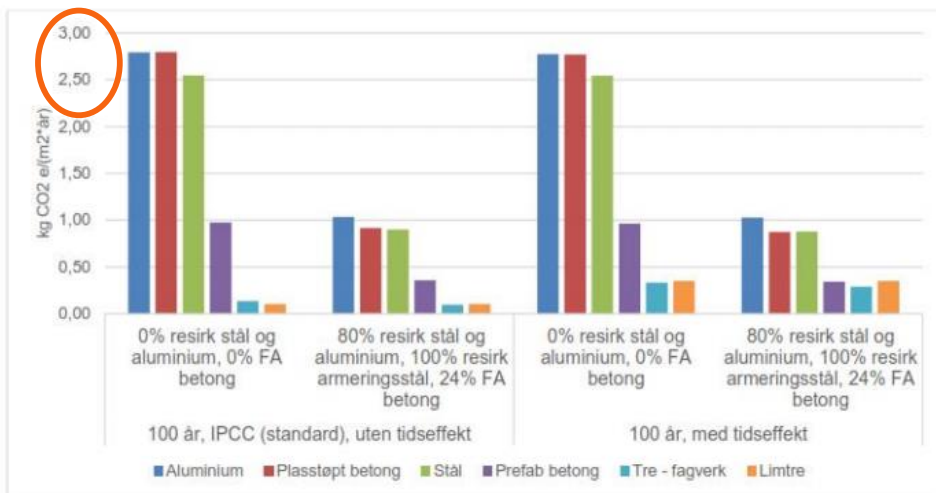
Vet vi da hva vi oppnår av utslippsreduksjoner?

Andre faktorer minst like viktig som elfaktoren.

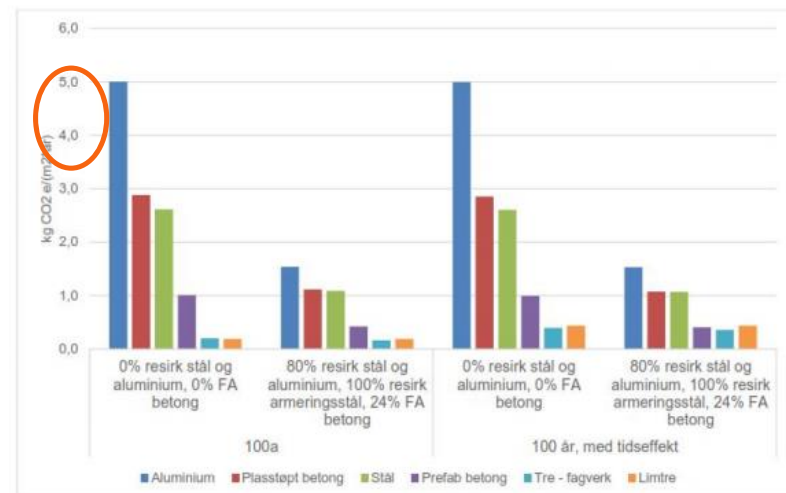
El-miks informasjon i EPD-dokumentasjon – variabelt hva som oppgis – et tilfeldig utvalg:

Smith Stål (armering):	0,0465 kg CO ₂ / kWh,
GaBi 6.4Celsa Steel (armering):	0,024 kg CO ₂ / kWh, Norsk mix
Norsk Stålforbund (plater):	ikke relevant, fase A3 = MNR (?)
ArcelorMittal (spunt):	ikke oppgitt
Ruukki (konstruksjonsstål):	ikke oppgitt
Rockwool (isolasjon):	Dansk mix jfr GaBi6: 0,139 kg CO ₂ / MJ
Norsk mix jfr GaBi6:	0,11 kg CO ₂ / MJ
Sundolitt (XPS isolasjon):	0,0073 kg CO ₂ / MJ jfr ENTSO-E og ECOinvent 2.2
Jackon (XPS isolasjon):	0,0073 kg CO ₂ / MJ jfr ENTSO-E og ECOinvent 2.2, vektet snitt av norsk og svensk miks
Norcem (sement):	34,2 g CO ₂ / MJ eller 123 g CO ₂ / kWh, Nordisk produksjonsmix

Netto

EU strøm

I denne figuren er:

Netto = Norsk miks med import (som gjennomsnitt)

EU-strøm = EU-27 (som marginalgmiks)

Kontekstløse beregninger (som for eksempel EPD) bør ideelt sett gjennomføres med flere sett forutsetninger, slik at den som skal bruke resultatene i en reell beslutningskontekst, kan tilpasse forutsetningene til bruken og problemstillingen som er relevant.

Kilde: AsplanViak, Christian Solli

«Hvordan data fra ulike formater dokumentasjon
kan brukes ved utarbeidelse av klimaregnskap
«som bygget».

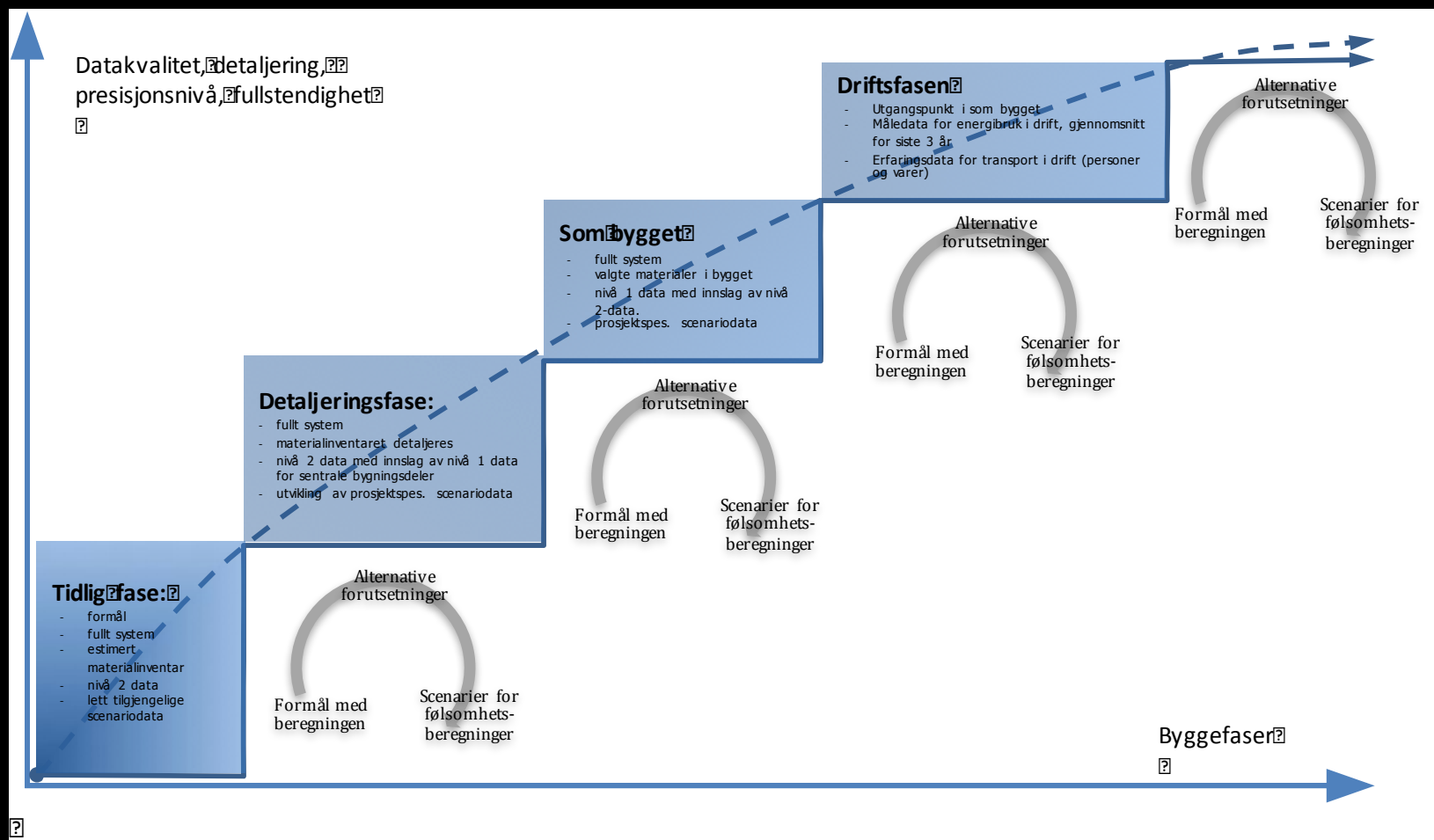
Klimagassregnskap som bygget

«Hvordan skaffe (god nok) informasjon om materialenes
klimagassutslipp? Hvor god oversikt over klimagassutslipp som bygget får
vi med dagens tilfang av miljødokumentasjon?».

Datagrunnlag for beregninger

"som bygget":

Hvilke data bør man ha?

Datagrunnlag for beregninger

”som bygget”:

Hvilke data må vi ha? Mengder og klimagassutslipp per enhet.

I som bygget fasen skal det anvendes EPD eller tilsvarende for alle produkter der dette finnes. Generiske skal kun brukes der det ikke finnes EPD eller tilsvarende datakvalitet.

Mengder – fullstendighet: samme nivå eller mer enn i forprosjektet.

Mengder - fra oppdatert BIM
(Entrepr./fag: ARK, RIB, RIV, RIE, LARK avhengig av systemgrense)

Verifisert med hva som faktisk er innkjøp, systematisert av
entreprenør basert på fakturainformasjon.

EPD-dok. på mest mulig – Generisk på resten

Mengde - drømmen

Yttervegger:

Massiv tre, $t=80\text{mm}$ -512m²
Isolasjon, $t=300\text{mm}$ - 547m²
Isolasjon, $t=150\text{mm}$ - 206m²
Vindtett plate, $t= 19\text{mm}$ -753m²
Ut lekting 23 x 48 - 1242 løpemeter
Sløyfe 36 x 48 - 1198 løpemeter
Malmfuru kledning , $t= 19\text{mm}$ -850m²

Innervegger:

Gips, $t = 13\text{mm}$ – 824m²
Stender med ISO, $t = 98\text{mm}$ – 239m²
Stender med ISO, $t = 73\text{mm}$ – 173m²
Massiv tre, $t = 60\text{mm}$ – 332m²
Massiv tre, $t = 100\text{mm}$ – 552m²
Hulrom med iso, $t = 70\text{mm}$ – 111m²
Akustisk Vegg Elementer, $t = 25\text{mm}$ – 217m²

Dekker:

Industriparkett, $t = 10\text{mm}$ – 993m²
Flis, $t = 5\text{mm}$ – 28m²
Vinyl, $t = \text{XXmm}$ – 35m²
Silencio, $t= 36\text{mm}$ – 1057m²
Gulvgips / Annet plate, $t = 12\text{mm}$ -1057m²
OSB, $t = 22\text{mm}$ – 1057m²
Pukk, $t = 70\text{mm}$ – 362m²
Massiv tre, $t= 200\text{mm}$ – 374 m²
Bjelkelag med ISO, $t = 350\text{mm}$ – 728m²

Tak:

Massiv Tre , $t = 200\text{mm}$ – 402m²
Paroc Isolasjon, $t = 350\text{mm}$ – 775m²
EPS Isolasjon, $t = 160\text{mm}$ – 609m²
Ubrennbar Isolasjon, $t = 100$ – 141m²
Plate, $t = 25$ – 46m² (under Paroc Isolasjon , finer?)
Tekking, 830m² (oversiden av alle takflater)

Himling:

Treullsementplater, $t = 25\text{mm}$ – 165m²
Perforert Akustisk Finer Plater, $t = 13\text{mm}$ – 254m²
Løs akustisk isolasjon, $t = 50\text{mm}$ – 419m²
Akustisk duk, - 419m²

Vinduer + Glassfasade:

Aluminium ramme og glass, $t = (90- 155 \text{ mm})$ – 355m²

Dører

Innedører
Malt tre, $t = 100\text{mm}$ – 325m²
Utedører
Aluminium ramme og glass, $t = (90- 155 \text{ mm})$ – 113m²

Mengde – marerittet?

Part type	User Code	Dimensjon	Antall	Lengde	
System type	Part type	User Code	Dimensjon	Antall	Lengde
31 KV Forbruksvar	Reducer		12 mmø-10 mmø	5	
31 KV Forbruksvar	Rigid pipes	Cu	12 mmø	14	4456,88
31 KV Forbruksvar	Rigid pipes	Cu	10 mmø	4	390
31 KV Forbruksvar	Rigid pipes	Cu	15 mmø	8	1827,63
31 KV Forbruksvar	Rigid pipes	PEX	15 mmø	51	43786,32
31 KV Forbruksvar	Rigid pipes	PEX	18 mmø	2	882,15
31 KV Forbruksvar	Rigid pipes	CuF	15 mmø	4	4259,2
31 KV Forbruksvar	Bend 45 degrees		15 mmø-15 mmø	4	
31 KV Forbruksvar	Rigid pipes	CuF	12 mmø	3	3453,26
31 KV Forbruksvar	Reducer		15 mmø-10 mmø	2	
31 KV Forbruksvar	Bend 90 degrees		12 mmø-12 mmø	11	
31 KV Forbruksvar	Bend 90 degrees		15 mmø-15 mmø	33	

...som fortsetter side på side

EPD- drømmen

Deklarasjon er basert på PCR:

EN 15804:2012+A1:2013 tjener som kjerne-PCR.
PCR for Precast Concrete Products, NPCR 20.2011

Deklarert enhet:

1 m3 630003 Hamar

Deklarert enhet med opsjon:

A1,A2,A3

Funksjonell enhet:**Miljødeklarasjonen er utarbeidet av:**

Deklarasjonen er utviklet ved bruk av EPDGen-versjon 1.0,
Godkjenning:

Bedriftsspesifikke data er samlet og registrert av:

Stefan Skjæret

Bedriftsspesifikke data er kontrollert av:

Stefan Skjæret

Verifikasjon:

Uavhengig verifikasjon av data, annen
miljøinformasjon og EPD er foretatt etter ISO
14025:2010, kapittel 8.1.3 og 8.1.4

ekstern

Seniorforsker Anne Rønning

(Uavhengig verifikator godkjent av EPD Norway)

Deklarert enhet:

1 m3 630003 Hamar

Nøkkellindikatorer	Enhet	Vugge til port A1 - A3	Transport A4
Global oppvarming	kg CO2 eqv	195,33	0
Energi bruk	MJ	1546,4328	0
Farlige stoffer		*	*

*Produktet inneholder ingen stoffer fra REACH kandidatlisten eller den norske prioritetslisten

Kvalitet/Miljøsystem:**Org. No:**

976 076 850

Godkjent dato:

23.09.2015

Gyldig til:**Sammenlignbarhet:**

EPD av byggevarer er ikke nødvendigvis
sammenlignbare hvis de ikke samsvarer med NS-
EN-15804 og sees i en bygningskontekst.

Arstall for studien:**Godkjent:**

sign
(Daglig leder av EPD-Norge)

Hva gjør man når dette er dokumentasjonen for produktet?

ENVIRONMENTAL PRODUCT DECLARATION

In agreement with ISO 14025:2006,
PRODUCT CATEGORY RULES AND PCR BASIC MODULE 2012:01 Ver. 1.1.
CONSTRUCTION PRODUCTS AND CPC Division 54 CONSTRUCTION SERVICES

3.2 POTENTIAL ENVIRONMENTAL IMPACTS

Characterization factors are those prescribed in the CML 2001 methodology for calculating environmental impact as required by EPD® programme in GPI (IEC 2008). This methodology was developed and used at an European level due to the reliability of its data and its scientific basis, which are supported in the methodology and procedures established by Guinée et al. (2001). The environmental impacts per declared unit are presented in following tables:

Table 7 Impact category results of environmental results of homogeneous waterproofing membranes Fatrafol 805, 1,5 mm production. Data are referred to D.U.

Fatrafol 805, 1,5 mm	Total	A1	A2	A3
Abiotic Depletion (ADP elements) [kg Sb-Equiv.]	1,31E-05	1,32E-05	8,55E-10	-1,23E-07
Abiotic Depletion (ADP fossil) [MJ]	77,6	79,2	0,3	-1,9
Acidification Potential (AP) [kg SO ₂ -Equiv.]	0,040	0,041	9,91E-05	0,000
Eutrophication Potential (EP) [kg Phosphate-Equiv.]	0,004	3,77E-03	1,84E-05	-3,47E-06
Global Warming Potential (GWP 100 years) [kg CO ₂ -Equiv.]	5,9	5,8	0,02	0,1
Ozone Layer Depletion Potential (ODP, steady state) [kg R11-Equiv.]	1,61E-08	1,60E-08	4,89E-13	1,36E-10
Photochem. Ozone Creation Potential (POCP) [kg Ethene-Equiv.]	0,010	0,010	1,07E-05	-2,94E-05

... eller dette?

TEKNIKK

Teknikk AS
Holmaveien 21
1339 VØYENENGA

Bankkonto: 70760521300
Foretaksregisteret NO 980 079 600 MVA
Internett: www.teknikk.no
Ordretelefon: 909 44 200

Tilbud

Tilbud 243411
Dato 14.01.2016
Ordrenr.: 466872
Ordredato: 14.01.2016
Opprettet av: ncamb

Produktnr	Beskrivelse	Pris	Rab.1	Rab.2	Bestilt	Enhet	Beløp
7200000	FS 2001 LIGHT TOSIDIG H=300MM B=300MM	285,91			22	LM	6 290,02
7200000	FS 2001 LIGHT TOSIDIG H=300MM B=450MM	288,38			140	LM	40 373,20
7200000	FS 2001 LIGHT TOSIDIG H=300MM B=800MM	294,24			62	LM	18 242,88
7200000	FS 2001 LIGHT TOSIDIG H=300MM B=900MM	300,45			16	LM	4 807,20
	FRAKT TILKOMMER						
	25 % mva av 69 713,30						17 428,33
	Avrunding						0,37
	Ordresum						87 142,00

Som bygget – dokumentasjon og beregning

Hvem dokumenter og hvem beregner?

Ansvar for begge deler bør ligge hos entreprenør/utførende.

Byggherre kvalitetssikrer

Kontraktfestes

Fortløpende dokumentasjon av hvilke produkter som blir valgt og er kjøpt inn. Ikke vente til slutt.

Listene må inneholder:

- Produktnavn og hvor i bygget/bygningsdelstabellen/ det inngår
- klimagassutslipp til produktet (EPD eller tilsvarende: min. A1-A3)
- beregnet mengde fra BIM/prosjektering/
- ”målte” mengder – det som er kjøpt, levert og faktisk brukt i bygget, dato.

Som bygget – dokumentasjon og beregning

Det er i mange tilfeller like utfordrende å få riktige mengdebeskrivelser fordelt etter bygningsdelstabellen som å få tak i EPD-data eller tilsvarende.

Mengdene skal ikke bare være bergnede, men de reelle.

Manglende EPD-data må kompenseres med bruk av generiske eller tillempede data, men det gjør beregningene mer usikre.

Hvor går grensen for andel generiske data i en "som bygget"-beregning?

Vektlegge å få inn data på de volummessig store postene og de materialtypene man vet har høye spesifikke utslipp.

Eivind Selvig 16.6.2016

Takk!

